

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ за XII клас (ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНА ПОДГОТОВКА)

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Учебната програма по *гражданско образование* за XII клас се основава на *Всеобщата декларация за правата на човека*, *Конвенцията за правата на детето*, *Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи*, *Европейската референтна рамка за ключови компетентности*, *Конституцията на Република България* и изискванията за резултатите от обучението по учебния предмет гражданско образование в Държавния образователен стандарт за общообразователната подготовка.

Основна цел:

Обучението по *гражданско образование* е в основата на личностното развитие и подготовката на младия човек за социална реализация чрез познаването, владенето и използването на човешките права и свободи, съобразени със законите на демократичното общество. Гражданското образование подпомага развитието и утвърждаването на ученика като гражданин на Република България и Европейския съюз и като личност, която:

- е свободна и способна да взема отговорни решения за себе си и за другите;
- познава и отстоява своите права, свободи и отговорности;
- има осъзнати отношения с държавата и обществото;
- е активен участник в социални събития и има мотивация за позитивна промяна.

Учебният предмет *гражданско образование* в XII клас поставя акцент върху:

- гражданите, властта и държавата;
- гражданите и икономиката;
- България, света и глобалните проблеми.

В резултат от цялостното обучение по *гражданско образование* учениците придобиват и следните комплексни социални и граждански компетенции:

- критическо мислене и рационална аргументация; конструктивно участие в диалог и дебат; вземане на решения; решаване на проблеми; мирно решаване на конфликти; създаване и управление на проекти; конструктивно общуване в различни контексти и социални среди.

Основните дейности, свързани с обучението са:

- изработване на социално или личностно значим проект с цел позитивна промяна в обществото;
- проучване на глобални проблеми на човечеството и ролята на отделната личност в тяхното решаване;
- анализ на ролята на гражданина в демократичните процеси;
- информиран избор и създаване на възможности за личностна реализация.

Организацията на обучението по *гражданско образование* в XII клас се основава на интерактивни методи и техники на преподаване (учене чрез изследване, учене чрез практика, учене чрез преживяване, решаване на казуси, разработване на проекти).

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО В КРАЯ НА КЛАСА

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ	ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ
Гражданите, властта и държавата	• Обяснява механизмите на властта: структурата и функциите на държавните и общеевропейските институции. • Разграничава различни типове политически устройства (на държави, съюзи, федерации). • Познава процедурите на взаимодействие с институциите на местно, регионално и национално ниво. • Различава компетентностите на централната и местната власт и оценява тяхното значение за обществения живот. • Оценява значението на гражданското общество за демократичните процеси и функционирането на държавните институции.
Гражданите и икономиката	• Разбира ролята на собствеността за развитието на свободното гражданско общество. • Различава основни инструменти на социалната политика. • Разбира принципите на устойчивото развитие и анализира икономическите процеси в България, Европейския съюз и света през призмата на устойчивото развитие. • Прави информиран избор за личностната си реализация в контекста на икономическите условия в Република България, Европейския съюз и света.
България, светът и глобалните проблеми	• Познава идеята за „европейски гражданин“ и „гражданин на света“. • Обосновава идеята за мира като условие за развитие на цивилизацията. • Познава образователната перспектива на глобалното образование и оценява неговите възможности за решаване на глобалните проблеми. • Осъзнава необходимостта от конкретни действия и проява на солидарност за решаване на глобалните проблеми. • Създава проекти за решаване на социални проблеми от местно и/или глобално значение.

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
1. Гражданите, властта и държавата 1.1. Общество и власт 1.2. Структура и функции на основните институции на Република България и на ЕС 1.3. Граждански контрол и легитимност на властта	• Проследява процеса на възникване на властта в общности и общества. • Разграничава различни типове политически устройства (на държави, съюзи, федерации). • Различава компетентностите на местната и централната власт. • Преценява значението, което има гражданското общество за функционирането на властта. • Оценява значението на социалните партньори (работници, работодатели, синдикални организации) при вземането на властови решения • Ориентира се в структурата и функциите на местните, държавните и общоевропейските институции. • Разбира механизмите за взаимодействие с местната администрация. • Осъзнава смисъла и значението на разделението на властите и взаимодействието между тях. • Умее да следва съответните на дадена институция процедури. • Познава значението на организираното гражданско общество за демократичните процеси. • Показва готовност да участва в решаването на актуални обществени проблеми. • Идентифицира проблеми, свързани с властта, и предлага решения. • Познава и може да участва във форми на	правителство Европейска комисия парламент Европейски парламент съд Европейски съд разделение на властите граждански контрол социално партньорство неправителствени организации (НПО) властови ресурс и криза на властта

	граждански контрол върху институциите и разработва идеи за участие в тях. Различава и оценява формите на граждански протест.	
2. Гражданите и икономиката 2.1. Договорът и собствеността в гражданското общество 2.2. Пазарна икономика и социална политика	- Разглежда публичния бюджет като основен инструмент за провеждане на икономическа, финансова и социална политика на публичната власт (държавата и общините). - Разбира договора като базова гражданска връзка. - Познава формите на собственост. - Оценява ролята на собствеността за развитието на свободното гражданско общество. - Познава и анализира връзката между икономическите условия, личната стопанска инициатива и стандарта на живот. - Разбира същността на пазарната икономика и анализира необходимостта от нейната регулация. - Различава основни инструменти на социалната политика. - Познава основни характеристики на пазара на труда и как да се представя пред работодател - Познава основните трудови, социални и осигурителни права. - Оценява икономическите процеси в България, ЕС и света през призмата на устойчивото развитие.	договор собственост пазарна икономика публичен бюджет и публични блага социална справедливост социална политика социално предприемачество линия на бедност типове социални помощи данък и данъчна политика устойчиво развитие
3. България и глобалните проблеми 3.1. Глобални проблеми.	- Познава съвременните аспекти на международното хуманитарно право и анализира конкретни примери. - Разбира и оценява глобални проблеми на съвременността като тероризъм, ксенофобия, етническо напрежение, радикализация, войната и мира. - Осмисля регионалното проявление на глобалните процеси и влиянието им върху своя живот.	микросреда глобализация емиграция и имиграция бежанци тероризъм

3.2. Природа и култура в условията на глобализация.	• Осмисля глобалния характер на различни екологични и демографски проблеми. • Използва възможностите на глобалното образование за осмисляне на социални проблеми на регионално, национално и глобално ниво. • Разработва идеи за решения на актуални глобални проблеми. • Открива съвременни тенденции в здравната култура.	престъпление срещу човечеството война хуманитарно право мир ООН; НАТО екология здравна култура глобално образование
---	--	--

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНО ПРОЦЕНТНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАДЪЛЖИТЕЛНИТЕ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ ЗА ГОДИНАТА

Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет гражданско образование в XII клас е 31 часа.

За нови знания	до 27%
За практически дейности и упражнения	до 52%
За обобщение	до 7%
За контрол и оценка (За входно и изходно ниво, за контролни работи)	до 14%

СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ

- Препоръчва се оценяване на входно ниво с тест или друг вид контролна работа и на изходно ниво в края на учебната година.
- Текущи оценки се поставят върху резултатите от практическата работа на учениците при приключване на всяка тема.

- Оценяват се равнището на теоретичните и фактологичните знания, познавателните и практическите умения, както и креативността, инициативността, предприемчивостта и творческите изяви и постижения.
- Оценяват се уменията за осъществяване на устна и писмена комуникация с използване на точна терминология.
- Оценяват се практическите умения за създаване на проекти.

Съотношение при формиране на срочна и годишна оценка:

Текущи оценки от входящ, текущ и изходящ контрол (в началото на учебната година, след всяка тема и в края на годината).	40%
Оценки от други участия (портфолио, самостоятелна работа, решаване на казуси; работа по проекти и др.)	60%

ДЕЙНОСТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ, КАКТО И МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ

• Образователна среда.

Препоръчително е ползването на кабинет, оборудван с компютърна техника и интернет за търсене и обработка на информация. Част от програмата може да се изпълнява извън училището – работа по проекти, проучвания, изследователска дейност и т.н.

• Интегративни връзки.

Водеща роля за осъществяване на гражданското образование имат предметите от сферата на обществените и хуманитарните науки. В обучението по роден и чужди езици се осъществяват комуникативни, обществени и граждански компетентности чрез текстове, казуси и изследвания с гражданска насоченост. Чрез него учениците разпознават и осмислят и собствените си интереси на граждани.

Останалите учебни предмети също имат важно значение за гражданското образование чрез прилагане в процеса на обучение на негови основни принципи (плюрализъм и толерантност, зачитане на човешкото достойнство и равните неотменими права на човека, практическа насоченост, личностно отношение, аргументираност и убеденост, творческо и критическо мислене, достъпност до основните постижения на световната култура, интердисциплинарност), както и чрез използване възможностите на тяхното учебното съдържание.

• Работа по проекти.

Осигуряване на възможност за самостоятелно и екипно разработване на обществено значими проекти, целящи качествена промяна в социалната среда по темите на учебната програма.

Стимулиране на креативност и на умения за проучване, обработване и сравняване на информация, синтез и анализ, и защита на собствена позиция.

- **Работа по проекти.**

Осигуряване на възможност за самостоятелно и екипно разработване на обществено значими проекти, целящи качествена промяна в социалната среда по темите на учебната програма.

Стимулиране на креативността за проучване, обработване и сравняване на информация, защита на собствена позиция, развитие на умения за синтез и анализ.

- **Извънучилищни инициативи и дейности.**

За разширяване познавателните и практическите умения на учениците се препоръчват:

- участие в местни, регионални и национални обществени инициативи;
- развитие на умения за сътрудничество с местните власти, медии и НПО;
- участие в олимпиада по гражданско образование;
- участие в регионални, национални и международни конкурси и състезания по темите на гражданското образование: образование за демократично гражданство, права на човека, екология, глобални проблеми на човечество.